

BİR İLİM OLARAK SİYER

ALT BAŞLIKLAR

1. İSLÂM İLİMLER GELENEĞİ VE SİYER
2. SİYER'İN HADİS VE TARİHİN ALT ŞUBESİ OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİNİN SİHHATİ
3. İNTERDİSİPLİNER YAKLAŞIM OLARAK SİYER
 - 3.1. SİYER VE KUR'ÂN
 - 3.2. SİYER VE HADİS
 - 3.3. SİYER VE FIKIH
4. SİYER BAĞIMSIZ OLMALI MIDIR?
5. DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN SİYER İLMİ
6. SİYER İLMİNİN BAĞIMSIZLIĞININ GETİRİLERİ NELER OLABİLİR?
7. SİYER ARAŞTIRMALARININ DİSİPLİNE EDİLMESİ/PROFESYONELLEŞME BAĞLAMINDA SİYER İLMİ

ŞABAN ÖZ
DOÇ. DR.
KSÜ İLAHİYAT FAK.

1. İslâm İlimler Geleneği ve Siyer

Bilindiği üzere İslâmî ilimler arasında ciddi bir şekilde öncelik tartışması yaşanmaktadır. Ancak bu tartışmanın ilmî zemine sahip olmasından çok ilimler arası fazilet yarışına dönüştürüldüğü kanısındayım. Bu anlayışa göre öncelik, önem sırasını da belirleyecek ve ilk ilim en önemli ilim olarak tescil edilecektir. Oysa tartışılması gereken öncelik veya önemlilikten ziyade “konumu” olmalıydı. Herhangi bir İslâmî ilmin dinî düşünce ve hatta pratikleri arasındaki konumu üzerinde tartışılmalıydı. Esasen öncelik belirleme kriterleri üzerinde de bir konsensüs sağlanmış değildir. “Bir ilme öncelik kazandıracak olan nedir?” sorusuna her ilim kendi zaviyesinden bakmakta ve cevaplarını da ona göre şekillendirmektedir. Hakeza bu tartışmalarda söz konusu ilmin “doğuş kronolojisi” ile “kapsam kronolojisi” de birbirine karıştırılmaktadır. Bu ve daha başka nedenlerden ötürü ilk ilim Siyer’dir, Tefsir’dir, Hadis’tir gibi tartışmaların duygusal tatmin ötesinde bir getirisi olmayacağı düşünüyorum.

Siyer’in ilim olup olmadığı konusunda bir tartışma olmadığını kaydetmemiz gerekmektedir. Esasen İslâmî ilim geleneği emek verilen, üzerinde düşünülen ve insanlara faydası olduğu düşünülen her zihinsel faaliyete “ilim” demiştir ki, bugün bunun ne kadar doğru olduğunu daha iyi anlıyoruz. İşte Siyer de her ne kadar doğuşundan bir müddet sonra başka bir ilmin şubesinde dâhil edilmiş olsa dahi ilim olup olmadığı konusunda Batı’nın ilim geleneğinin tahakkümüne kadar tartışma yaşanmamıştır.

Sonuç itibariyle şunu diyebiliriz ki, bizim geleneğimizde Siyer, ne eksik ne fazla usûlü,

yöntemi, kavramları, âlimleri, eserleri, ekolleri, kabulleri, tezleri ile tam bir ilimdir.

2. Siyer'in Hadis ve Tarih'in Alt Şubesi Olarak Değerlendirilmesinin Sıhhati

Bu tür bir değerlendirmenin ilim geleneğimizdeki en vahim hatalardan biri olduğunu açık yüreklilikle ifade etmeliyim. Şimdi şöyle düşünün; bir dönem yaşanıyor ve o dönemdeki ulema ayrışmamış, usûl ayrışmamış, eserler telif edilmemiş. Sonra bir ilim siyasî erklerin de desteğiyle hem sarayda hem de halk nezdinde akredite edilmiş. Ve o ilim erbabı geriye dönüp diyor ki, “bütün ilimler ya bizden neşet etti ya da bizim şubemizdir” Hadi geçmişteki ilmî yaklaşımları, kabulleri bir nebze de olsa anlayalım ama bugün dahi bu görüşü savunanların olmasını nasıl anlayacağız? Soru şu; Urve'yi hadis râvîsi olarak kim nitelendirdi? Pekala bir fıkıhçı da, tefsirci de Urve'yi kendi ilim geleneğine dâhil edebilirler ki, pek de haksız sayılmazlar. Siyer'den bahsetmiyorum bile. Peki, neden hadis ilmi böyle bir iddiada bulunuyor? İsnâd sistemi yüzünden. Oysaki bütün İslâmî ilimlerin nakil aracı isnâd'dır. Ki şunu da hemen belirteyim, Hadis ile Siyer alanlarında isnâd sistemi açısından tam bir benzerlikten de bahsedemeyiz. Şekilsel benzerliklere bakarak ilimleri birbirinin alt üst şubesi olarak tasnif etmek ne kadar sağlıklıdır o da ayrı bir mesele.

Daha ilginç bir durumdan bahsedeyim. Kaynaklarımızda, ilk siyer eserlerinden önce hacimli hadis külliyatının mevcut olduğuna dair herhangi bir işarete bulunmamaktadırlar. En iyi ihtimalle siyer eserleri ile hadis eserleri yaklaşık tarihlerde ortaya çıkmışlardır. Netice itibariyle Siyer'in, Hadis'in bir şubesi olduğu yolundaki tez, tekrar edilmekten mütevellit doğruluğuna inanılmış bir “iddia”dan başka bir şey değildir.

Siyer'in Tarih ilminin bir şubesi olarak değerlendirilmesi ise daha çok modern zamanlarda karşılaştığımız bir mesele. Batı'da biyografinin tarih olup olmadığı ciddi bir şekilde tartışılmıştır. Mamafih Siyer'i en kaba haliyle “biyografi” olarak alsak dahi bu tartışmanın zaitliği açıktır. Bir tarihinin her ne surette olursa olsun çalıştığı dönem, şahıs, kurum, problem itibariyle konusuyla ilgili mevcut malzemeden müstağni kalması çalıştığı ilim bazında söz konusu dahi olamaz. Mamafih Siyer eşittir biyografi dememiz o kadar da kolay değildir. Siyer'in kendine has muhteva ve anlam çerçevesi vardır. Mutlaka kaydetmemiz gereken boyut ise amelî bir yöne sahip olmasıdır. Siyer'de geçen Resulullah'ın bir uygulaması veya izahının hukukî norm olarak ciddi bir değer karşılığı vardır. Hakeza amelî

boyut itibariyle “Sünnet” uygulamaları açısından da Siyer’in yadsınamaz bir boyutu bulunmaktadır. Şimdi bütün bunları bünyesinde barındıran bir ilmi, hor görme anlamında tabi ki ve asla söylemiyorum ama basit bir tarih metodolojisiyle nasıl inceleyebilirsiniz? Hele hele olayın inanç boyutunu görmezden gelerek nasıl ele alacaksınız? Şayet Hz. Peygamber’i sadece ve sadece tarihte yaşamış büyük bir devlet adamı, büyük bir komutan, büyük bir fatih olarak değerlendirmiyorsanız inceleyemezsiniz. Şunu söylemek istiyorum; Siyer yazıcılığı, seküler bir tarih yazım türü değildir. Siyer, Peygamber, iman, şirk, tevhid gibi İslâmî öğretiler tarafından şekillendirilmiş, temellendirilmiştir. Başka bir ifadeyle Siyer’i de diğer İslâmî ilimler gibi Müslümanca incelemek durumundayız. Bu konuda Batı’nın referanslarının bizi bağlamaması gerektiğini de belirteyim. Ve açık söyleyeyim Batı’nın Kur’ân’a, Peygamberin otobiyografisi olarak bakması beni zerre kadar ilgilendirmiyor.

3. İnterdisipliner Yaklaşım Olarak Siyer

Maalesef ülkemizde interdisipliner denilince karşımıza çıkan ya “ben söyleyeyim sen yaz” ya da farklı ilimden birinin başka bir ilim hakkında “ben bir kitap yazayım” şeklindeki yaklaşımdır. O halde yapılması gereken ilk iş “disiplinler arası ortak çalışma” denilince ne anlaşılması gerektiğinin ortaya konulmasıdır. Şayet mevcut anlayış sürdürülecekse de o zaman en azından disiplinlerin, kendi alanları itibariyle Hz. Peygamber’in hayatına yönelmeleri hâlihazırda yapılanlardan çok daha faydalı olacaktır. Bir İslâm hukukçusunun fıkıh kaynaklarında Hz. Peygamber’in hayatını veya onun hayatına dair bir meseleyi ele almasının, onun kalkıp Siyer kaynaklarından Hz. Peygamber’in hayatını araştırmasından çok daha faydalı ve ilmî sonuçlar vereceği açıktır.

Siyer’in diğer İslâmî ilimler arasındaki konumu meselesinde ilk söylememiz gereken Siyerin inceleme alanı ile diğer ilimler arasındaki ilişkidir. “Hz. Peygamber’in hayatı” bütün İslâmî ilimlerin ilgi alanına girmektedir. Hadis, Tefsir, Fıkıh disiplinlerinin de siyerle ilgilenmeleri kadar doğal bir hâdise yoktur. Ancak böyle bir ilginin bir sınırlarının olması da kaçınılmazdır. İzninizle her zaman söylediğim bir hususu tekrarlayayım; Arapça bilmek, Siyer eserlerine sahip olmak sizi Siyer âlimi yapmaz. Tıpkı Kur’ân’ı ezbere bilmek bir insanı müfessir yapmayacağı gibi. Maalesef ülkemizde Siyer’in yok sayılması, diğer ilim erbabının cesaretini artırmış ve Siyer’e dair kalem oynatmalarını teşci etmiştir. Ne var ki, bu durum farkında olmaksızın kendilerini yine maalesef kaydıyla komik duruma düşürmüştür.

Burada örnekler vermek yerine, Hz. Peygamber'in hayatını veya hayatına dair bir şeyler yazmayı düşünen ancak siyer ilminin verilerine bakma zahmetine katlanmayan diğer disiplinlerdeki araştırmacılara şunu hatırlatmakta iktifa edeceğim; siyer kitaplarında okuduğunuz her rivâyet sahih değildir tıpkı uydurma olmadığı gibi.

Siyer ve diğer ilimler konusunda son olarak şunu da ifade etmeliyim ki, sadece Hadis, Tefsir, Fıkıh gibi İslâmî ilimler değil Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe gibi ilimlerin verilerinden de azamî istifade edilmesi gerekmektedir. İlk dönem İslâm toplumunu bir tarihçiden çok, bir sosyologun; bir müşriğin veya münafığın psikolojisinin hakeza siyerci tarafından değil psikolog tarafından irdelenmesinin bizi çok daha doğru sonuçlara götüreceği kuşkusuzdur.

4. Siyer Bağımsız Olmalı Mıdır? 6. Siyer İlminin Bağımsızlığının Getirileri Neler Olabilir?

Kesinlikle ve kesinlikle evet. Bu topluma doğru Peygamber modelleri sunmadığımız zaman nelerle karşılaştığımızı sanırım anlatmama gerek yok. Doğru Peygamber'i doğru anlama ve anlatmak da ancak Siyer'in profesyonelleşmesi ile mümkün olabilir. Bunu sağlamak, kendine ait terminolojisini, metodolojisini ve tabii ki birikimini oluşturmak için bağımsızlığı hayati önemi haizdir.

Âcizane, ümmet olarak bugün yaşadığımız en büyük sıkıntının "modelsizlik" olduğu kanısındayım. Modelsizlik yüzünden ümmet çocuklarını sahillerden toplamaktadır. Modelsizlik veya çıkar ve menfaatlerin şekillendirdiği güya "nebevî modellikler" arkasına gizlenmiş nifak dayatmaları yüzünden namaz kılan ahlaksızlarımız, Allah diyen katillerimiz, suyu üç yudumda içme hassasiyetine sahip hainlerimiz var. İşte "doğru peygamber modelliklerini doğru yöntemlerle" bu millete, bu ümmete aktarmanın getirilerini saymak sanırım o kadar da kolay değildir.

5. Din Eğitimi Açısından Siyer İlmi

Ülkemizin kronik çözülemeyen sorunları arasına herhalde din eğitimini de almanın artık zamanı geldi sanırım. Din eğitiminin resmî ayağı dahi Milli Eğitim, Yüksek Öğretim ve Diyanet İşleri olmak üzere üçe ayrılmış ve üstelik her biri kendi bildiğini okuma konusunda ısrarcı. Din eğitiminin sivil ayağına ise hiç girmeyelim. Haliyle din eğitimine burada çözüm önercek falan değilim. Şunu söylemeye çalışıyorum; din eğitiminin her bir resmî ayağı kendi kabullerine göre bir peygamber profilini muhataplarına

ulaştırmaya çalışıyor. Hem de kurum içi hiçbir tutarlılık gözetilmeksizin. Şahısların din algılarının şekillendirdiği peygamber algıları maalesef milyonlara, o kelimeyi kullanmak zorundayım, “dayatılıyor”. Başka bir ifadeyle Hz. Peygamber’e ideolojik yaklaşımlar milli eğitimin imkânları kullanılarak topluma enjekte ediliyor. Bu meselinin siyâsî ve pratik boyutu. O halde yapılması gereken ne? İşte orada yeni başka onlarca sorun bizi bekliyor. Ben yine işi Siyer’in bağımsızlığına getireceğim. Hadis, Tefsir, Fıkıh gibi ilimlerde yaşanmayan büyük ideolojik ayrışmanın Siyer’de yaşanıyor olması maalesef Siyer’in ilmî bağımsızlığını tescil ettirememesi, dileyenin dilediği gibi alanda “at koşturması”dır. Şayet Siyer, İlahiyat fakültelerinde ana bilim dalı olarak hak ettiği yeri kazanırsa kısa süre içerisinde bu ve benzer birçok sorunu aşabileceğimizi düşünüyorum.

ADEM APAK
PROF. DR.
ULUDAĞ Ü. İLAHİYAT FAK.

1. İslâm İlimler Geleneği ve Siyer

Peygamberler, beşeriyetin başlangıcından itibaren Yüce Allah tarafından insanlara hidayet rehberi olarak görevlendirilmiş seçkin kullardır. Onlar en güzel ahlâk ile donatılarak insanlığa örnek olarak sunulmuş ve kendilerine tabi olunması istenmiştir. İlk insan Hz. Âdem (as) ile başlayan bu risâlet zinciri, son peygamber Âlemlere rahmet olarak gönderilmiş bulunan Hz. Muhammed (sav) ile tamamlanmıştır. Binaenaleyh ondan sonra başka ilahî elçi gönderilmeyecektir. Dolayısıyla Son Elçi, insanlığın hidayeti ve kurtuluşu için tek umut, son şansıdır. Allah Rasûlü'nün (sav) insanlığa yol göstericiliğinin devamı ise ancak onun en doğru şekilde tanınması, insanlara tanıtılması, daha sonra da bütün bir hayat için örnek alınmasıyla mümkün olacaktır. Geleneksel islâmi ilimler arasında bu görevi ifa edecek en önemli disiplin ise siyerdir.

Şüphesiz Tarih boyunca Hz. Muhammed'in (sav) insanlığa tanıtılması gayesiyle çeşitli coğrafya, kültür ve dönemlerde farklı tasavvurlar ve sunumlar geliştirilmiş, bunun sonucunda muazzam bir literatür meydana getirilmiştir. Öyle ki, tarih boyunca dünyada Hz. Peygamber (sav) kadar hakkında eser yazılmış başka bir insan yoktur. Bu tür çalışmalar günümüzde de artarak devam etmektedir. Zira Rasûlüllah'ın (sav) hayatını öğrenme, anlama ve onu örnek alma ihtiyacı hiçbir zaman sona ermeyecektir. Zamanın ve şartların değişmesiyle birlikte insanların anlayışları ve dünya görüşlerinin farklılık arz ettiği dikkate alındığında bu değişimleri doğru olarak algılamak suretiyle asrımız insanına Allah Rasûlü'nü (sav) örnek sunulabilecek bir anlayışla tanıtmak Müslüman âlimlerin öncelikli görevleridir. Âlimlerin bu faaliyetlerini sağlıklı ve başarılı bir şekilde ger-

çektirmeleri ise ancak diğler İslami ilimler ve bu ilimlerin metodlarından yeterince istifade etmek suretiyle siyer yazmalarıyla mümkün olacaktır.

2. Siyer'in Hadis ve Tarihin Alt Şubesi Olarak Değerlendirilmesinin Sıhhati

İlimlerden herhangi bir diğlerinin alt birimi veya yardımcı unsuru olduğu hususu tarih boyunca ilim adamları tarafından tartışılmış, bazen de ilim asabiyetiyle her disiplin mensubu kendi disiplinini öne ve merkeze alarak ilimler tasnifi gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bunların büyük bir kısmının subjektif değerlendirmeler taşıdığı aşıkardır. Bundan dolayıdır ki ilimler arasında dikey bir hiyerarşi tasnifinden ziyade yatay ilişkiler düzeninin esas alınması gerekir. Siyerin hadis ve tarihle ilişkisine de bu gözle bakmak yerinde olacaktır. Siyerin en fazla istifade ettiği alanların başında hadis ilmi gelir. Kaldı ki ilk siyer ve meğazi müellifleri hadisçilerdir. Başka bir ifadeyle hadis rivayetiyle meşgul olan ilk ulemanın bir kısmı daha sonra siyer rivayetlerine yoğunlaşmış ve siyer alimi olarak nitelendirilmişlerdir. Rivayet metodları hemen hemen aynı olmak üzere bu iki ilim mensuplarının genelde yoğunlaştığı konu farkı sebebiyle branş farklılığı ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı siyerin hadis alanının bir alt birini olduğu iddası kanaatimizce geçersiz ve temelsizdir. Bununla birlikte tarih disiplinini gelen ve geniş bir disiplin kabul edersek, siyeri de tarihin içindeki bir döneme tekabül etmesi sebebiyle tarihin bir alt şubesi değil, ancak genel tarih çizgisinin bir safhası olarak değerlendirmek mümkündür. Binaenaleyh siyer yatay ilimler düzeninde hadis ile tarihin arasında, her ikisiyle de gerek metod, gerekse muhteva ortaklığı taşıyan bir ilim olarak karşımıza çıkar. Şüphesiz siyer ilmi yol alırken, mezkur iki disiplinin de metod ve bilgi kaynaklarından istifade etmeli, ne salt bir hadis rivayeti, ne de salt bir tarih rivayeti şeklinde görülmemelidir. Şüphesiz bu teklifimizin son derece zor bir pozisyon ve misyon olduğunun farkındayız. Herşeyden önce bu misyonu ifa edebilmek hem hadis, hem de tarih metodoloji ve vukufiyeti iktiza etmektedir. Bu da siyerle meşgul olan araştırmacının mesuliyetini daha da artırmaktadır.

3. İnderdisipliner Yaklaşım Olarak Siyer

3.1. Siyer ve Kur'ân

Hz. Peygamber'in (sav) doğru anlaşılması hususunda öncelikli adım, onun hayatının sahih bilgilerden istifadeyle ortaya konulmasıdır. Bu hususta ilk müracaat kaynağı şüphesiz Kur'ân-ı Kerim'dir. Zira Kur'ân'da Hz. Peygamber (sav) dönemindeki savaşlar, yapılan antlaşmalar, Yahudi-Hiris-

tiyan ve münafıklarla ilişkiler, Allah Rasûlü'nün (sav) muhatabı olduğu ilahî uyarılar gibi benzer konularla ilgili bilgiler yer alır. Ayrıca Kur'ân'da, zamanımızda muhtelif tarih ilimlerinin konularına örnek ve esas teşkil eden mevzular da bulmak mümkündür. İlahi Kitap'ta biyografi, monografi türüne örnek olarak Hz. Âdem, Hz. İbrahim, Hz. Mûsâ ve Hz. Muhammed (sav) gibi peygamberlere dair verilen hal tercümeleleri zikredilebilir. Nitekim Kur'ân'da adı geçen peygamberlerden her birinin hayatı (sîre) hakkında muhtasar bilgiler bulunur. Peygamberler ile onların verdikleri mücadeleler, çeşitli kavimler, milletler ve sosyo-politik yapıları, ahlâkî anlayışları, inanç esasları, başarıları ve yenilgileri; zâlim ve âdil hükümdarlar ile onların icraatları örnekleriyle anlatılır. Kur'ân bu şekilde bir yandan tarihi malumat sunmakta, bir yandan da öğrenilenlerden ders alınmasını emretmektedir. Örnek vermek gerekirse Kur'ân, Âd, Semûd ve Medyen kavimlerinden, kendilerine gönderilen peygamberlere muamelelerinden, onların mutî ve âsi olanlarından, yaşayışlarından, medeniyetlerinden ve nihayet akıbetlerinden söz eder. Aynı şekilde onların Lût ve Sâlih peygamberlerle olan mücadelelerini ve helâklerine sebep olan hâdiseleri anlatır. İslâm tarihi boyunca zamanla oluşan Siyer, Megâzî ve Kısas-ı Enbiyâ türlerinden yazılmış eserlerin esasını bu bilgiler teşkil eder. Bu bilgilere istinaden Müslüman âlimler, Kur'ân'da mevcut bulunan bu öz malûmatı elde ettikleri değişik kaynaklı haberler ve rivayetlerle destekleyip genişletmek suretiyle Siyer, Megâzî, Kısas-ı Enbiyâ türünden yeni ve muhtevalı eserler meydana getirmişlerdir. Siyer söz konusu olduğunda en mühim ve ilk müracaat kaynağı şüphesiz Kur'ân-ı Kerîm'dir. Binaenaleyh sadece gerçekliklerinde şüpheye mahal olmayan türden olan Kur'ânî veriler yardımıyla Hz. Muhammed (sav) hakkında, onun nasıl bir kişilik olduğu ve hasımlarıyla nasıl mücadele ettiğiyle alâkalı doğrudan fikir sahibi olmamız mümkündür. Ayrıca unutmamak gerekir ki, Hz. Peygamber'i (sav) en iyi öğrenebileceğimiz kaynak, onu peygamber olarak seçen ilâhî kaynaktır. Çünkü Allah Rasûlü (sav) Kur'ân'a rağmen veya onun emri dışında hareket etmemiştir.

Kur'ân İslâm tarihi araştırmacıları için sadece peygamberlik dönemi değil, aynı zamanda câhiliyye çağına en yakın yazılı vesikadır. Zira bilhassa ilk inen âyetlerde Arapların geçmiş dönem tarihleri ve geleneklerine çokça atıf yapılmıştır. İslâm tarihinin baş kaynağı şüphesiz Kur'ân-ı Kerim olmakla birlikte, bu kitapta geçmiş ümmetlerin ancak çok az kısmından bahsedilir. Zira Kur'ân bir tarih ve haberler kitabı değildir. Burada anlatılan kıssaların asıl hedefi ise tarih malumatı vermek değil, insanlık düşüncesini yükseltmek, muhatabı devamlı olarak karşılıklı sorular sormaya

sevketmek, sürekli hakkı araştırmak, akıl sahiplerini doğru yola ulaştırmak için insanlığın tecrübe hulasasını takdim etmek, nihayet tarih hareketinin geçmişini, geleceğini, şimdiki zamanını kuşatan Allah'ın sonsuz ilmine işaret etmektir.

3.2. Siyer ve Hadis

İslâm Peygamberi'nin (sav) hayatının ve kişiliğinin tüm yönleri ve yaşadığı muhitin sosyo-kültürel yapısı hakkında malumat ihtiva eden ikinci temel kaynak bizzat kendisinden rivayet edilen hadisler, başka bir ifadeyle onun söz, fiil ve takrirlerini içine alan Sünnet'tir. Bu kaynaktan en iyi şekilde istifade edilebilmesi için hadislerin rivayet ve dirayet tenkidine tabi tutulmasının yanı sıra, muhtevasının da Kur'ân-ı Kerim âyetlerinin işığında yeniden değerlendirilmesi zarurdir. Çünkü Hz. Peygamber (sav) sonrası İslâm tarihi sürecinde siyasi veya dinî sebeplerle pek çok zayıf hadis, delil olarak kullanılmış, hatta muhtelif itikad-siyasi gruplar kendi görüşlerini desteklemek amacıyla pek çok hadis uydurmuşlardır.

Hz. Peygamber (sav), başlangıçta vahiyle karıştırılması endişesiyle hadislerin yazılmasına izin vermemiş, ancak bu ihtimal ortadan kalktıktan sonra hadislerin kaydedilmesine ruhsat çıkmıştır. Nitekim sahabeden Abdullah b. Amr b. el-s (H.65/M.685), Allah Rasûlü'nden (sav) aldığı izinle *es-Sahfet's-Sdka* adını verdiği bir hadis rislesi kaleme almıştır. Daha sonra Eb Hüreyre (H.58/M.678), Enes b. Mlik (M.91/M.709), Abdullah b. Abbs (H.68/M.687) da hadis yazımına başlamışlardır. Hadislerde Hz. Peygamber'in (sav) hayatının tüm yönleriyle ilgili bilgiler, kısacası savaş ve barış zamanındaki tüm ayrıntılar bulunmaktadır. Hadis kaynaklarının en başta gelenleri İmam Mlik'in (H.179/ M.975) *Muvatta'*, Ahmed b. Hanbel'in (H.241/M.855) *Müsned'i*, Drim'nin (H.255/M.868) *Sünen'i*, Buhr'nin (H.256/M.870) *Sahih'i*, Müslim'in (H.276/M.889) *Sahh'i*, Eb Dvd (H.275/M.889), Tirmiz (H.279/M.892) ve Nesai'nin (H.303/M.915) *Snen'*leridir.

3.3. Siyer ve Diğer İlimler

Kur'ân'da zikredilen konuları açıklamak, teşbih, istire gibi kapalı kavramları izah etmek veyahut Kur'ân ahkmını ortaya koymak amacıyla yazılan tefsir kitapları da tarihe kaynaklık ederler. Tarihçiler için bunların en meşhuru, kendisi de aynı zamanda bir tarih bilgini olan Ebû Cafer Muhammed b. Cerr et-Taberî'nin (H.310/M.963) *Tefsr't-Taberî* ismiyle şöhret bulan *Cmi'l-Beyân an Te'vili yi'l-Kur'ân* isimli eseridir. Esbb-ı Nzl (yet ve srelerden her birinin nâzil olduğu zamanda inişine vesile olan sebep-

lerden) ve Nâsîh ve Mensûh (hükümün geçersiz olması sebebiyle neshedilen ve bunların yerine geçen âyetlerden bahseden eserler) çalışmaları da tefsir külliyatı içinde sayılır. Bunlar da siyerin kaynaklarındandır.

İslâm tarihinin konuları içinde yer alan İslâm öncesi dönemin esas kaynaklarının başında câhiliyye devri eserleri gelir. Câhiliyye edebiyatının çoğu kaybolmuş, ardından birçok kişi bir şiir veya sözü sahibinden başkasına nisbet ederek, ya da şair ve nesir yazıcılarının dilinden bir şeyler uydurarak câhiliyye edebiyatına ilaveler yapmıştır. Buna rağmen câhiliyye şiiri tarih için mühim bir kaynak olma hususiyetini kaybetmez. Mufaddal b. ed-Dabbî'nin (H.170/M.786) *el-Mufaddaleyyât*, el-Asmaî'nin (H.216/M.831) *el-Asmaiyyât*, Ebû Temmâm'ın (H.231/M.844) *Dîvânü'l-Hamâse*'si bu bahiste zikredilebilir.

Siyer öncesi tarihi içine alan Câhiliyye dönemi hayatı ana kaynakları arasında lugat kitapları da bulunur. Arap dili sözlüğü, dilsel ifadelerin anlamları yanında coğrafi, tarihî, ilmî, amelî ve bediî bilgiler de ihtiva ederler. Bundan dolayıdır ki Arapça sözlükler, dönemleri için mühim kaynaklardır. Büyük Arap kâmusları olan İbn Manzur'un (H.771/M.1369) *Lisânu'l-Arab*'ı, Firuzabâdî'nin (H.817/M.1415) *el-Kâmûsu'l-Muhîti* ve Murtazâ ez-Zebîdî'nin (H.1205/M.1790) *Tâcu'l-Arûs*'u en fazla müracaat edilen sözlüklerdir.

Siyerin mühim kaynaklarından biri de coğrafya ve tarih kitaplarıdır. Hemdânî'nin (H.334/M.9045) *Sıfatu Cezîreti'l-Arab*, Makdisî'nin (H.390/M.1000) *Ahsenü't-Tekâsim*'i, Bekrî'nin (H.487/M.1094) *Mu'cem Ma'sta'cem*, Yâkût el-Hamevî'nin (H.626/M.1229) *Mu'cemu'l-Buldân*'ı başta gelen coğrafya kitaplarıdır. *Mu'cemu'l-Buldân* aslında çoğunluğu coğrafyaya ait bilgiler içeren bir ansiklopedi olmakla birlikte, içinde tarih ve edebiyata dair bilgiler, kültür ve medeniyete ilişkin değerlendirmeler de mevcuttur.

Siyerin ehemmiyet arzeden kaynaklarından biri de edebiyat eserleridir. İbn Kuteybe'nin (H.276/M.889) *Uyûnu'l-Ahbâr*'ı Ebu'l-Ferec el-İsfahânî'nin (H.357/M.967) *Kitabu'l-Eğâni*'si ve Şihâbuddin en-Nuveyrî'nin (H.733/M.1332) *Nihayetü'l-Ereb fi Funûni'l-Arab*'ı Arap hayatının edebî ve ictimâî perspektiften tasvir eden edebiyat kitaplarının en önemlileridir. Merzubânî'nin (H.368/M.979) *Mu'cemu'ş-Şuarâ*'sı, İbn Sellâm el-Cümahî'nin (H.231/M.846) *Tabakatu Fuhûli'ş-Şuarâ*'sı, İbn Kuteybe'nin *eş-Şi'r ve ş-Şuarâ*'sı ve Câhız'ın (H.255/M.868) *el-Beyân ve't-Tebyîn* ile *el-Hayevân*'ı da bu tür eserlere ilave edilebilir.

7. Siyer Araştırmalarının Disipline Edilmesi/Profesyonelleşme Bağlamında Siyer İlmi

H. Peygamber'in (sav) günümüz insanına tanıtılması ve onun doğru bir şekilde anlaşılması konusunda atılması gereken adımlardan biri de her

insanın anlayabileceği şekilde nitelikli siyer eserlerinin neşredilmesidir. Bunun yolu ise kanaatimizce siyer alanının mütehassısı konumundaki ilim adamlarının araştırma ve emek mahsulü, nitelikli kitaplar kaleme almalarıdır. Üstelik yayımlanacak bu eserler sadece Müslümanlara hitap etmemeli, bunun ötesinde, başka din ve kültür mensuplarıyla da buluşabilecek bir metod ve muhteva ile sunulmalıdır. Bilhassa inanç kültürlerinde “Yaratıcı” ve “Peygamberlik” itikadı bulunan toplumlara Hz. Peygamber’in (sav) ve onun evrensel mesajının sunulması ancak bu tür ciddi adımlarla mümkün olur. Şayet bu mühim ve aslı görev ihmal edilir, sadece içe dönük, üstelik populist ve hissi sâiklerle siyer yazılmaya ve salt roman-şiir gibi edebî formlarda peygamber takdimi yapılmaya devam edilirse, bütün insanlık ve özellikle de ülkemiz aydınları Hz. Muhammed’i (sav) bu kitaplardan değil, sadece müsteşriklerin eserlerinden ve onların önyargılı peygamber tasavvurlarından tanımaya devam edeceklerdir. Bu sebeple Batılıların yazmış oldukları kitaplardaki hatalı ve art niyetli bilgilere cevap yetiştirmeye çalışmak yerine, samimiyet ve gayretle son peygamberi bütün insanlığa tanımak Müslüman araştırmacıların öncelikli görevidir.

İslâm dinin mübelliği Hz. Muhammed (sav) her yönü ile insan bir peygamberdir. Her insan gibi o da belli bir ömür sürmüş, risâlet görevini tamamlamış ve yine ölümlü her beşer gibi Rabbine dönmüştür. Doğumundan ölümüne değin hayatının bütün boyutları, sözleri, davranışları, şahsiyeti, ahlâkı ashâbın gayreti ile tespit edilmiş, daha sonra da Müslüman âlimler tarafından günümüze kadar ulaştırılmıştır. Allah Rasûlü’nün (sav) söz ve davranışlarının doğru olarak tespit edilmesi için Müslümanların geliştirdikleri rivayet ve senet sistemi başka bir millet ve dinin tarihi ve kültüründe mevcut değildir. Dolayısıyla Hz. Peygamber’in (sav) tanınması ve tanıtılması için Müslümanlar muazzam bir bilgi hazinesine sahiptirler. Ancak bu bilgiler arasına zamanla ve çeşitli sebeplerle eksik, hatta hatalı bir kısım malumat da karışmıştır. Rasûl-i Ekrem’in (sav) asrın idrakine en gerçek ve örnek alınacak bir şekilde sunulabilmesi için bu hazinenin yeneden gözden geçirilip asıl ile sonradan eklenen kısımlarının tefrik edilmesine, bu bahiste ehem ile mühimin tespitine şiddetle ihtiyaç vardır. Samimiyet, sabır, gayret ve cesaretle bu görev/hizmet gerçekleştirildiği takdirde, son peygamber manen aramızda yaşamaya devam edecek ve onun eşsiz örnekliliği Müslümanların kurtuluşuna ve bütün insanlığın hidayetine vesile olacaktır. Unutmamak gerekir ki, insanlığın Hakk’a ve gerçeğe ulaşmak için tek ve son şansı Hz. Peygamber’in (sav) evrensel mesajlarıdır.

M. HANEFİ PALABİYİK
PROF. DR.
ATATÜRK Ü. İLAHİYAT FAK.

1. İslâm İlimler Geleneği ve Siyer

Siyer, İslami ilimler geleneği veya geleneksel İslami ilimler tasnifinde yer almaz. Hatta bunun üst başlığı olan İslam Tarihi de yer almaz. Peygamberler Tarihi veya klasik ismiyle Kısas-ı Enbiya da, sonraları ders olarak konup okutulmuş olmakla birlikte, günümüzdeki tarih anlayışında değil, sadece kıssa, efsane ve mucizeler bağlamında peygamberlerin hayat hikayeleri tarzındaki anlatılardan ibarettir. Bu durum yani tarihin ilimler tasnifi içinde yer almaması, aynen Batıdaki ilimler tasnifinde olduğu gibidir. Bunun yanlış veya saçma olduğunu söylemenin bir anlamı ve karşılığı olduğunu söylemenin de yanlış olduğunu düşünüyorum. Çünkü durum Tarihe/Siyere yüklenen anlam ile alakalıdır. Biz Siyeri, medreselerde yıllar sonra okutulan müstakil bir ders olarak görürüz; ama görmesek de, gelenekte onu görmemiz gereken yer vardır ve bellidir. Burası tefsir bilhassa fıkihtır. Hz. Peygamber'in hayatını bilmek, hadisleri bilmek gibidir yani bir olay karşısında verilecek cevap veya getirilecek çözümleri sunmada, metinlere müracaat ettiğimizde çıkaracağımız sonuçlar için gerekli olan malzemeyi bulmak için lazımdır. Diğer açıdan bizim bugün problem ettiğimiz veya sorun olarak gördüğümüz birçok hususun gelenek açısından sorunlu olduğunu da görmemekteyiz. Bu da geleneğin Siyere/Hz. Peygamber'in Hayatına bakışını ve ona müracaatını tabii olarak farklılaştırmaktadır. Biz onu müstakilen tanımak ve hayatımıza rehber almak için biyografik olarak ve dini/tarihi bir şahsiyeti çok yönlü ve derinlemesine okumayı ve tanımayı da yeğlerken, gelenek içerisindeki biri genelde onu sadece fikhın bir parçası yani hadis metinlerinin kullanımını gibi görmeyi ter-

cih etmekte olduğunu düşünmekteyim. Klasik tefsir, fıkah veya tasavvuf kitaplarına baktığımızda Siyere ait çok sayıda örneklerin bulunduğunu görebiliriz. Bu durum bize, klasik dönem alimlerinin, Siyeri, çalışmalarında kullanacak kadar detaylı bir şekilde kullandıklarını ve Hz. Peygamber'i tanıdıklarını göstermektedir. Ancak kendilerine sağladıkları malzeme oranında, eserlerinde yer verdiklerini de gözden uzak tutmamaktayız.

2. Siyer'in Hadis ve Tarihin Alt Şubesi Olarak Değerlendirilmesinin Sıhhati

Siyerin İslami ilimler içerisinde, sahabe ve tabiin asrında ilk teşekkül ettiğini ısrarla savunulmaktadır. Çünkü insanlar, vefat eden Peygamberlerinin başından geçenleri merak etmekte, onu tanımak ve tanıtmak istemektedirler. Bu dönemde henüz zuhur etmemiş olan fıkah, tefsir ve hadis açısından değil, sadece Allah Resulü'nün ne yapıp-ettiğini öğrenmek açısından. Bu yüzden ben, ilk baştan itibaren Hz. Peygamber'le ilgili anlatılanların Siyer kapsamına gireceğini iddia etmekteyim. Bu durum Arabların sözlü geleneğine de uygundur. Çünkü onlar da atalarının efsanelerini ve önemli olaylarını (Eyyimu'l-Arab) dilden dile anlatmaktaydılar. Emevi Halifelerinin Hz. Peygamber'i anlattırdıklarına ve onun savaşlarının cereyan ettiği yerleri gezip dinlediklerine dair olan rivayetler de bu kanaatimi desteklemektedir.

Buna göre Hadis, Siyerden türemiştir ve onun alt koludur. Ancak zamanla, bilhassa Ehl-i Hadis'in din anlayışı ve metinlere yaklaşımı hadisleri öne çıkarırken, diğerlerinin olduğu gibi siyerin de ötelenmesinin sebebi olmuştur. Dikkat edilirse, bir hadis metninin serdedilişi ile bir siyer metninin serdediliş biçimleri aynıdır: Her ikisinde de ravi zinciri ve bir rivayet/rivayetler vardır. Onu bir olaylar dizisine sokmak ve sebepler sonuç ilişkisiyle anlatmak daha sonraki dönemlerin işi olmuştur. Hadis, delalet ve teknik olarak oluşmadan çok önce, Hz. Peygamberle ilgili anlatıların tümünün Siyer içerisinde görülmesi gerektiğinin doğru olduğu kanaatindeyim. Bu dönemde Siyerin ilim dalı olarak teşekkül etmediği iddialarına, "yirminci yüzyıla kadar zaten Tarih/Siyerin ilim olarak tahahhuk ve kabul edilmediğini söylemekle cevap vermemiz mümkündür. Bu kabul edilmenin, teknik anlamda olduğunu, yoksa tarih ve tarihi anlatıların henüz olmadığı anlamına gelmediğini söylemek doğru olacaktır.

3. İnterdisipliner Yaklaşım Olarak Siyer

Günümüz bilim anlayışında varılan doğru noktanın, yeniden disiplinlerarası anlayışı öne çıkarmasını, doğru ve sevindirici bulmaktayım. Bunu

zaten çoktan beri çeşitli yazılarımda da savunduğumu görebilirsiniz. Bunu iki açıdan doğru ve önemli buluyorum. Birincisi klasik dönem alimlerinin-başarıp başaramadıkları tartışmalı olsa da- bütüncül yaklaşımlarıyla örtüşmüş olmamızdır. İkincisi ise, tek ve biricik olan Kur'an metnini ve Hz. Peygamber'i, bölüp parçalayıp anlamaya çalışmanın yanlış olduğuna ve böyle yapmakla yani bütünü parçalamak ve parçaların her birini müstakil görmekle doğru ve sağlam bir sonuca varamayacağımıza olan inancımdır.

3.1. Siyer ve Kur'ân

Siyer, Kur'an'ın bir bakıma kendisi ve büyük bir parçasıdır. Kur'an'ı anlamak için Siyer malzeme ve bilgilerine ihtiyacımız vardır. Kanaatimce tam tersini söylemek de doğrudur, çünkü Siyer'i anlamak için de Kur'an'a ihtiyacımız vardır. Bu bağlamda Kur'an-Siyer/Allah Resulü ayrılmaz bir bütündür. Bu iddianın, şu anlamda doğru olduğunu düşünüyorum. Kur'an yirmioç yıl boyunca Allah Resulü'ne ve onun şahsında belli bir muhatap kitlesine yönelmiştir. Ne yapmışsa orada ve doğrudan yapmıştır. Bu tecesüm yani Kur'an'ın hedeflediği her somut ve hatta soyut şey, o dönemde ve toplumda görülecektir. Onu anlama ve anlamlandırma, günümüz açısından yorumlama ise, bahs-i diğerdir. Tefsir açısından meseleye bakınca da farklı birşey gördüğümü söyleyemem. Çünkü Kur'an "Hitap" olmaktan çıkıp "Kitap" olarak ele alınmaya başlanınca, çok problemlı, çok anlamlı ve diğer açıdan da anlaşılmasız bir metne dönüşmüştür. Bu yüzden ona "söylenenler", bugün de Müslümanların en problemlı ve içinden çıkılmaz sorunlarını teşkil etmektedir. Burada temel problemin, Kur'an'ın "ne söyledi"ği değil, "ne söylemek istediği"yle olmaması, yani sahabe gibi Kur'an okunmaması olduğu kanaatindeyim. Mekki-Medeni ayetlerin tespit edilememesi, nesh gibi bir hususun kabulü, Kur'an'ın Sünnet karşısındaki konumu ve Kur'an dışı vahiy gibi icad edilmiş suni konular, Kur'anın anlaşılması önündeki engeller olması bir yana, anlaşılması için yol gösterici kabul edilmiştir.

3.2. Siyer ve Hadis

Ben kendi adıma Hadisleri sadece ve tamamen Siyerin yani Hz. Peygamber'in yapıp ettiklerinin bir parçası olarak kabul ettiğim için, müstakil olarak anlamlı bulmamaktayım. "Allah Resulü şöyle şöyle ... dedi." veya "Allah Resulü şöyle şöyle ... yaptı." demek, bağımsız ve sebepsiz bir söz ve eyleme, istediğiniz anlamı yüklemeniz demektir ki, maalesef tüm tarih boyunca hadisler, neredeyse böyle bir işlev görmüştür. Normalde Kur'an ve fıkın problemlerini çözdüğü ve sırf bu yüzden çok ihtiyaç duyulduğu

iddia edilen hadislerin, bu iddianın aksine problemleri daha da artırdığı ve neredeyse hiçbir problemi halletmediği görülmektedir. Bu durumun sebebinin, biraz abartılı söylersem bizzat hadislerin kendilerinin olduğunu söylemek tabii ki mümkün değildir. Ancak hadislere yaklaşım ve onları ele alışı içerdiği problemlerin, kaçınılmaz olarak böyle sonuçlandığı, hadisler üzerine yapılan çok sayıdaki çalışmada da kendini göstermektedir. “Siyer mi, hadis mi?” sorusunu, yukarıda ifade ettiğim gibi, hadisleri Siyerin bir parçası gördüğüm için, her halükarda “Siyer” olarak cevaplandırmak durumundayım. Hatta bana göre, Hadis İlmî, Siyerin bir alt dalı olarak görülmeli ve onun bütünlüğüne katkıda bulunmak için ele alınıp, o oranda ona da yer verilmelidir. Hadisin müstakil bir bilim dalı olması mümkün ve doğru olmadığı gibi, tek başına bir anlamının da olmadığını düşünmekteyim. Gelensel yaklaşımda da zaten hadislerin, ya fıkıhın ya da tefsirin işini görmeye yani problemlerini halletmeye yaradığı -yani mezhebi yaklaşımları desteklemek için kullanıldığı- göz ardı edilmemelidir.

3.3. Siyer ve Fıkıh

Siyer, fıkhıta kendini o derece göstermiştir ki, doğrudan “Siyer” başlıklı eserlerin kaleme alındığı bir bilim dalı olmuştur. Ben İslami ilimler geleneğinde bilim dalı ve metodu denince, sadece “Fıkıh ve Fıkıh Usulü”nü anlamının doğru olduğunu savunanlardanım. Ancak fıkhıta da, Siyer/Hz. Peygamber’in ele alınışının, sadece fıkhi problemlerin çözümündeki yol göstericiliği ve tartışmalarda delil getirilmesi oranında olduğunu görmekteyiz. Bununla birlikte yine de Siyerin en fazla kullanıldığı alanın fıkıh olduğunu söyleyebilirim. Hatta İslami ilimler geleneğinde Siyerin anlaşılmasına ve anlamlandırılmasına tam uygun düşen bilim dalı, kanaatimce fıkhıtır. Yine bu anlamlandırmanın Fıkıh’u-Sire anlamında değil, Hz. Peygamber’in deyip-yaptıklarının tam olarak anlaşılıp anlamlandırılması faaliyetlerine karşılık geldiğini de düşünmekteyim. Bunu yapanların isabet edip-etmedikleri farklı bir değerlendirme konusu olmakla beraber buradaki temel problemin de, Hz. Peygamber’in neredeyse her söz ve işinin hüküm ifade etmesi açısından ele alınmasını doğru bulmadığımdır. Yani fıkıhçılar açısından Allah Resulü, bir peygamber olmaktan çok, hukuk adamı ve hukuk açısından değerlendirmeye uygun bir kişi görünümündedir. Maksat böyle olmasa bile, o, hukukçuya indirgenerek ele alınmıştır. Buradaki diğer bir problem de, Allah Resulü’nün deyip yaptıkları mezhep usulü açısından ele alınınca, Hz. Peygamber’in ve dolayısıyla hatta Kur’an’ın bile o mezheptenmiş gibi ele alınmasıdır.

3.4. Siyer ve Diğer İlimler

Burada ele alınması uygun olan ilim dalları kelim ve tasavvuftur. Kelam, kendine temel olarak Kur'an'ı aldığı, tartışmalara verdiği cevaplarında Kur'an'dan başka delil kabul etmeyip, Siyer ve Hadisi delil olarak kullanmadığı iddiasındaysa da, herhangi bir Kelam kitabına baktığımızda, bilhassa Nübüvvet bahsinde Siyer ve Hadis metinlerine başvurduğuna veya başvurmak zorunda kaldığını görebiliriz. Ben İslami ilimlerden Kur'an'dan en fazla uzaklaşan ve onu en fazla tahrip eden bilim dalının Kelam olduğuna inanmaktayım. Çünkü muhataplarına karşı delil getirme ve her akaid problemine Kur'an'dan delil bulma çabası, Kelam ilminin Kur'an'ı indiği dönem ve durumdan bağımsız ele almaya ve muhataplarının hangi akaid sorunlarına cevap verdiğini görmezden gelmeye itmiştir.

Tasavvuf açısından meseleye bakınca, diğer ilimlerin tümüne tasavvuf kadar tesir eden hiçbir bilim dalı olmadığı kanaatinde olduğumu söylemek istiyorum. Geleneksel eğitim sistemimizin, hem cami ve hem de medresenin, tekkeye bağımlı ve onun etkisinde olduğunu söylememiz mümkündür. Bu yüzden tasavvufi düşünce yapısı, alimler vasıtasıyla tüm ilim dallarına fazlasıyla etki etmiştir. Bu etkinin en genel ve baş unsuru, "Nur-i Muhammediye" felsefesinin, Siyer yazıcılığına da yansımış olmasıdır. Hem Kur'an ve hem de Siyer/Hadislerde göremediğimiz bu yaklaşımın, biraz sonra vereceğimiz örneklerinde de görüldüğü gibi, Tarih/Siyeri aşan boyut ve iddiası, maalesef İslam düşüncesinde de kabul görmüş ve metinlerin yazılmasında da etkili olmuştur. Mesela Hz. Peygamber'in doğmadan önce de Peygamber olması, çocukluğunda kendinden çok sayıda mucizelerin sadır olması, şu anda da ölü olmayıp sağ olması, olmuş ve olacak herşeyden haberdar olması gibi onlarca husus, tasavvufun etkisiyle Siyer yazıcılığına da girmiştir.

4. Siyer Bağımsız Olmalı Mıdır? Siyer İlminin Bağımsızlığının Getirileri Neler Olabilir?

Bu soru, doğrudan İlahiyat Fakülteleri bünyesindeki Siyer dersi hakkında olmalıdır. Yani Siyer dersi bir Anabilim dalı haline getirilmeli midir? Getirilmesinin uygun hatta gerekli olduğunu düşünmekteyim. Aslında kanaatime göre, yukarıda saydığım gerekçeler bunun için yeterlidir. Hem Allah Resulü'nün daha doğru anlaşılması, hem ilgili dala uzman yetişmesi ve hem de İlahiyat Fakültelerindeki derin alanlaşmayı doğru bulmasam da- mevcut diğer alanların bilhassa Hadis anabilim dalının tasallutundan, Tasavvuf'un Hz. Peygamber'i kendinin bile bilmediği bir duruma sokma-

sından ve Peygambersiz bir Kur'an yorumundan kurtulmak için, doğrudan böyle bir teşebbüsün gerekliliğini savunmaktayım.

Siyer çalışmalarına yoğunlaşmış, bir bütün olarak Siyer'e ve problemlerine dalmış öğretim elemanlarının, modern tarihçiliğin getirdiği anlayışlarla, daha profesyonel ve daha anlayıp anlamlandırıcı olabileceği düşüncesiyle ve hatta Allah Resulü'ne saygı ve sevgimizin de tezahürü için, İlahiyat Fakülteleri İslam Tarihi Anabilim Dalı altında bulunan Siyer Bilim Dalının, Siyer Anabilim Dalına dönüştürülmesi gerekmektedir.

5. Din Eğitimi Açısından Siyer İlmi

Allah Resulü'nün doğru ve gerçekçi anlaşılması, Siyer araştırmalarının bir yandan zengin içerikli ve çok sayıda yapılmasıyla alakalıdır. Onun örnek alınması ve örnek olarak sunulması, bu çalışmalardaki isabet ve zenginlikle alakalıdır. Şüphesiz günümüzde çok gelişmiş olan pedagojik araştırma ve incelemelerin de, Siyercilerin bu çalışmalarından istifade etmeleri gerekli ve kaçınılmazdır. Onlar, enerjilerini doğrudan Siyer konularının tek tek araştırılmasına değil, yapılan doğru-düzgün araştırmalardan ve gerekirse konu siparişi yoluyla elde edilenlerden istifade etmek suretiyle, Allah Resulü'nün örnekliğinin bilhassa çocuk ve gençlere, cami ve yaygın eğitimde sunulmasına çalışmalarıdır. Bu aynı zamanda disiplinlerarası bir anlayışın da gerekliliğidir.

6. Siyer Araştırmalarının Disipline Edilmesi/Profesyonelleşme Bağlamında Siyer İlmi

Yukarıda değindiğim gibi, Allah Resulü hakkında yapılan ve yapılacak olan araştırmaların akademik değer ve seviyesi, profesyonelleşmeyi gerektirmektedir. İlahiyat Fakültelerindeki birçok hocanın durumunda olduğu gibi, Siyer çalışmaları da olan veya aynı zamanda Siyer konularında da çalışanların bulunması normal ve doğru olsa da, hedefimiz, tam ve tüm çalışmalarıyla doğrudan ve her yönüyle Siyer çalışmalarında uzmanlaşmış akademisyenlerin yetiştirilmesi olmalıdır. Geleceğin bizlerden bunu beklediğine inanmaktayım. Siyer Metodolojisi, Siyer Felsefesi, Siyer-Kur'an İlişkisi, Siyer Kronolojisi vs gibi çalışmaların yapılması da, bu profesyonelleşme bağlamında gerçekleşecek olan çalışmalardır.

RIZA SAVAŞ
PROF. DR.
DOKUZ EYLÜL Ü.
İLÂHİYAT FAK.

İslâm'ın ilme önem verdiği, Ku'an-ı Kerim'de konuyla ilgili olarak yer alan ayetlerden açıkça anlaşılmaktadır. Kur'an'ın yirmi üç senelik bir dönem içinde parça parça geldiğini^[1] ve gelen vahyin hemen yazıyla tespit edildiğini biliyoruz.^[2]

Bütün insanlara hitap eden Kur'an'ın hedefi, onları doğru yola sevk etmektir.^[3] Böyle bir hedefi olan Kur'an, elbette hitap ettiği çevreler tarafından anlaşılmasını ister.^[4] Kur'an'ın bu hitaplarına kulak verip yeni dini kabul eden insanlar, onu anlamak için çok büyük gayret göstermişlerdir.^[5] Kur'an'ın doğru bir şekilde anlaşılmasına önem veren Hz. Peygamber'in, yazdırdığı Kur'an metnini, tekrar kâtibine okuttuğu ve eğer yazım hatası varsa onu düzelttiği anlaşılmaktadır.^[6]

Gelen rivayetlerden anlaşıldığına göre, Hz. Peygamber, her Ramazan ayında, o ana kadar gelen Kur'an metnini Cebrail'e baştan sona bir defa okuyordu. Vefatından önceki son Ramazan ayında iki defa okudu. Bu sırada Zeyd b. Sabit de Hz. Peygamber'i dinledi.^[7]

Kur'an'ı anlamaya yönelik çabalar, İslam ilimlerinin doğuşunun temel sebebi olarak kabul edilebilir. Siyer ilmi de Kur'an'ı doğru anlamak için elbette olmazsa olmaz bir ilim dalıdır diyebiliriz.

[1] Furkan, 25/32.

[2] Furkan, 25/5, Vakıa, 56/78, Beyyine, 98/2.

[3] İsra, 17/9.

[4] Şuara, 26/193-195.

[5] İbn Mes'ud'un, "İleri gelen sahabilerden biri, on ayet öğrenince, manalarını ve onlarla amel etmesini bilmeden başka ayetlere geçmezlerdi" sözü, durumu açıkça ortaya koymaktadır. Bkz. et-Taberi, Tefsir, I, 35, 36.

[6] Muhammed Hamidullah, Kur'an-ı Kerim Tarihi, Ter. Prof. Dr. Salih Tuğ, İstanbul 1993, s. 42.

[7] Buharî, Sahih, I, 4 (Bed'ü'l -Vahy, 5), IV, 165-166 (el-Menakıb, 23), VI, 101 (Fez. Kur'an, 7).

Arapların cahiliye dönemindeki alışkanlıklarından olan “gece toplantıları” ve geçmişle ilgili önemli haberleri aktarma alışkanlıkları, Hz. Peygamber’in savaşlarını ve bu konularla ilgili siyasi gelişmeleri aynı metotla anlatmayı sağladı. Tay kabilesine mensup olan Ebu Zubeyde isimli bir Hristiyan tarihçinin anlattıkları dahi Sahabe’nin ilgisini çekiyordu. Bu tarihçinin hükümdarlara yakın olduğu ve onların “Siyer” ini iyi bildiği kaydedilmektedir. el-İsfahani’nin kaydına göre Muhacir ve Ensar’dan oluşan bir topluluk, Hz. Osman’ın huzurunda oturup Araplar’ın geçmişte yaptığı iyi işlerden ve şiirlerinden bahsetmişlerdir. Daha sonra da Hz. Osman bu tarihe söz vererek onun konuşmasını istemiştir.^[8] et-Taberi’nin kaydettiği bir rivayet şöyledir: “Said b. el-Museyyeb şöyle dedi: Mervan b. el-Hakem’in^[9] yanında idik, kapıcı içeri girdi ve gelen Ebu Halit Hakim b. Hizam^[10] dedi. Mervan “izin ver gelsin” dedi. Ebu Halit içeri girince Mervan: “Merhaba ey Eba Halit yaklaş” dedi ve.... onu karşıladı daha sonra şöyle söyledi: “Bize Bedir Savaş’ını anlat.” Ebu Halit anlatmaya başladı ve şöyle dedi: “Biz çıktık....”^[11]

Sahabeden sonraki nesil için, buldukları dönemde yaygın olan Hz. Peygamber’in işlerini ve sözlerini ihtiva eden rivayetleri toplarken, daha önceden Hz. Peygamber’in hadislerini tedvin eden sahabilerin kitap ve sahifeleri önemli bir kaynak olmuştur. Tabiûn nesli arasında “Meğazi Alimleri” diye isimlendirilen ve Hz. Peygamber’in hayatıyla ilgili konuları iyi bilen kimseler ortaya çıktı.^[12]

Araplarda tarihe karşı bir ilgi olduğu ve bunun Siyer’in altyapısını oluşturduğunu söyleyebiliriz. Hadis Hz. Peygamber’in hayatının bir yönüdür.

İnsanlara tebliğ etmek üzere seçkin elçiye Allah tarafından vahy edilen bir kitap olduğunu yine kendisinden öğrendiğimiz Kur’an’da “....insanlara, kendilerine indirilene açıklaman için sana da bu Kur’an’ı indirdik.

[8] el-İsfahani, el-Eğani, XII, 127.

[9] Muhtelemin bu olay, Mervan’ın Medine valisi olduğu sıralarda cereyan etmiştir. Muaviye, onu 42 h.’de Medine valiliğine tayin etti, sonra azletti, daha sonra tekrar onu aynı göreve getirdi. Bkz. İbn Sa’ d, et-Tabakat, V, 38.

[10] Bedir savaşına Kureyş ordusu içinde katılan bir sahabî olan Ebu Halit, Mekke’nin fethinden sonra müslüman olduğu için Bedir savaşında Mekke ordusuyla ilgili konulara açıklık getirmiştir. Bkz. İbnu’l-Esir, Usdu’l-Ğabe, II, 45-46.

[11] et-Taberi, Tarih, II, 443

[12] İbn Sa’ d, et-Tabakat, III, 626-627. Cahız’ın “Hameleutu’s-Sîre “ ve İbn Kuteybe ve Taberi’nin “Ehlu’s-Sîre veya Ehlü Siyer” dediği kimseler de “Sîre” konusunda uzman olanları ifade etmektedir. Bkz. Cahız, Osmaniyye, 138; İbn Kuteybe, el-Maarif, 133; Taberî, Tarih, V, 229, 231.

Umulurki düşünüp anlarlar”^[13] ifadelerini bulmaktayız.

Hız. Peygamber’in hayatı hakkındaki bilgilerin en sağlam kaynağı Kur’an-ı Kerim’dir. Çünkü bu kitap, Hız. Peygamber döneminde yazıyla tespit edilmiş ve bu metin bize kadar gelmiştir. Kur’an’ın, Hız. Peygamber’in hayatının son yirmi üç yıllık dönemi boyunca parça parça gelmesi ve bu ayetlerin dönemin önemli olaylarından bahsetmesi, Hız. Peygamber’in hayatının en önemli noktalarını açıklığa kavuşturmuştur.

Elimizdeki Hız. Peygamber’in hayatıyla ilgili dokümanların en sağlam olan Kur’an, daha sonra yazılan Meğazi ve Siyer kitaplarının yazımında yol gösterici olmuş ve kaynak olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu metin, ilim adamlarına yapılan yanlışlıkları, düzeltme imkânını da vermiştir.

Hız. Peygamber’in hayatıyla ilgili eser yazarların bazıları, onu kendi görüş ve düşünceleri doğrultusunda anlatmaya yönelmişlerdir. Bu da onun yanlış anlaşılmasına sebep olmuştur. Halbuki Müslümanların Hız. Peygamber’i doğru anlama yükümlülüğü vardır. Kur’an onlara bu imkânı sağlamaktadır.

Hız. Peygamber’in sözlerinin ve yaptığı işlerin Hadis, Sîre ve Tefsir kitaplarından oluşan üç önemli kaynağı vardır. Bu kitaplardaki rivayetler genelde bir senet ve bir de metinden oluşur. Hadis kitapları, ya konu ya da sahabe isimleri esas alınarak yazılmıştır. Tefsir kitapları ise ayetler açıklanırken ilgili rivayetler verilmiştir. Sîre kitapları ise, olaylar birbirini takip edecek şekilde seneler esas alınarak yazılmıştır. Bu üç sahada yazılan kitaplarda büyük benzerlikler vardır. Mesela el-Vakidi’nin “el-Meğazi” isimli eserinde bulunan rivayetlerin büyük bir kısmı İbn Hanbel’in, Musned’inde de bulunmaktadır. Musned’de bulunmayan pek az rivayet, Meğazi’de yer almıştır.^[14]

Sahabiler de Kur’an ayetleri kendilerine tebliğ edildiği zaman, ne ifade ettiğini anlayıp yaşamaya çalışıyorlar ve anlamadıkları hususları Hız. Peygamber’e soruyorlardı. Bu sebeple Kur’an indiği andan itibaren onun ne demek istediğini anlama çabaları başlamış oldu. Hız. Peygamber’e yakın olan Sahabiler, genelde ayetlerin hangi ortamda, niçin ve ne zaman geldiğini bildikleri için bu metinleri anlıyorlardı. Ancak Kur’an’da anlaşılması kolay olmayan veya değişik anlamalar vermeye müsait ayetler de bulunmaktadır. Bu ayetler hakkında gelen sorulara Hız. Peygamber cevap veriyordu.

[13] Nahl, 16/44. Konuyla ilgili diğer ayetler için Bkz. Nisa, 4/105, Maide, 5/67, Nahl, 16/64.

[14] Joseph Horovitz, el-Meğazi’l-Ula ve Müellifuha, Arapçaya tercüme : Hüseyin Nessar, Mısır 1949, s. 1.

Hız. Peygamber'in vefatından sonra iş zorlaştı. İslam'ın Arap yarımadasının dışına çıkması ve fetihlerin yapılmasıyla müslümanlar, yeni ve farklı kültürlerle karşı karşıya geldiler. Müslümanların yeni düşünce ve görüş açıları kazanmalarının yanında yeni bazı problemlerle de karşı karşıya geldikleri bilinmektedir. Bunların çözümleri için, Kur'an'dan çareler aramaya başlayınca herkes, farklı yaklaşımlar bulmaya başladı.

Ridde olaylarında Hz. Ebubekir, savaşı benimserken, Hz. Ömer kılıç çekmekten yana değildi. Hayatlarını Kur'an'a göre tanzim etmeye çalışan bu insanlar, Kur'an'ı en doğru şekilde anlama ihtiyacını hissettiler. İşte bu ihtiyaç geri dönüp bakmayı, yani Hz. Peygamber'in hayatına yönelmeyi, onu en ince teferruatına kadar öğrenmeyi, Kur'an'ın bir yorumu olan onun si-retini hatırlamayı ve bu konuları en iyi bilen kimselere başvurmayı gündeme getirmiştir. Esasen Kur'an, bunu yapmayı onlardan istiyordu: "Sizin için Allah'ın Rasulün'de güzel bir örnek vardır...."^[15] ayeti bunu açıkça ifade etmektedir. Böylece Kur'an'ı anlama zarureti, Hz. Peygamber'in hayatını araştırma ihtiyacını ortaya çıkarmış oldu.

[15] Ahzab, 33/21.

LEVENT ÖZTÜRK
PROF. DR.
SAKARYA Ü. İLAHİYAT FAK.

1. İslâm İlimler Geleneği ve Siyer

İslâm kültür ve medeniyetinin kökenlerini oluşturan bilgi birikimi, Kur'ân-ı Kerîm'i en doğru bir şekilde anlama ve Resûlullah'ın (sa) hayatını gerçeğe en yakın bir biçimde tespit etme gayretinin neticesinde oluşmuştur. Bu bilgi birikimi, Ömer b. Abdülazîz'in (717-720) Emevî halifesi olarak tahta oturmasına kadar ihtiyaçlara göre şekil kazanmıştır. Ancak onun emriyle yeni bir evre başlamış, o güne kadar yazılan tüm bilgiler resmî olarak İbn Şihâb ez-Zühri (ö. 124/741) marifetiyle derlenmiş, saray merkezinde toplanmıştır. Toplanan bu bilgilerin Emevî Devleti'nin sonlarına özellikle de Abbâsî Devleti'nin kuruluş yıllarına doğru ilim dallarına ayrılarak tasnif edildiği bilinmektedir. Dolayısıyla bu evreye kadar karşımıza çıkan İslâmî bilgiyi, bir bütün olarak algılamak daha doğru olacaktır. Elde edilen bilgileri ve yazılan risâleleri, toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan çabalar olarak görmek gerekir. İslâm toplumunda Hz. Peygamber'in vefatından sonra yaşanan gelişmeler bağlamında derlenen ilk bilgilerin cihadın fazileti ve Hz. Peygamber'in gazveleri şeklinde olması tesadüf değildir.

2. Siyer'in Hadis ve Tarih alt şubesi olarak değerlendirilmesinin sıhhati

Yukarıda verdiğimiz bilgiler bağlamında en azından Ömer b. Abdülazîz'in ölümüne kadar (miladî 720) İslâmî ilimlerin ayrı şubeler teşkil etmediğini, herhangi birinin diğerinden önce oluşmadığını kabul etmek zorundayız. İslâm toplumunda sirküle eden bir bilgi bütünü bulunmaktadır. Nakiller ve rivayetler dünyası, ihtiyaçlara cevap verecek şekilde değişkenlikler göstermektedir. Bu bakımdan ne hadis

ilmi önce başlamış (veya toplanan hadisler, hadis ilmini oluştursun diye toplanmış), ne de siyer sonraya kalmıştır. Bu ilim dalları tek bir bilginin, Kur'ân ve sünnetin en doğru bir biçimde tespit edilmesi çabasının bir ifadesi olarak teşekkül etmiştir. Ne siyer, hadisin alt şubesi, ne de hadis, fıkıh veya diğerleri bir diğerinin üst başlığıdır. Bilgileri tasnif gayretiyle başlayan çaba, 720'li yıllardan sonraya tesadüf eder ve bilginin bir araya getirilmiş olması âlimlere hız kazandırır. Müstakil başlıklar ve ilim dallarının ilk önemli eserleri bu dönemde kaleme alınır. Şahsî kanaatim bu şekildedir. Bugün ilk dönemi temsil eden bilgiyi tevhit etmek ve birlik içinde bilgiye, rivayetlere yeniden bakmak zorunda olduğumuzu düşünüyorum.

3. İnderdisipliner Yaklaşım Olarak Siyer

3.1. Siyer ve Kur'ân

Biraz önce ifade ettiğim dönemde tüm bilgiye bir bütün olarak bakıldığından, yeni yapılacak olan çalışmalarda interdisipliner bir yaklaşım sergilemek ve siyer bilgisini diğer bilim dalları ile bir bütün olarak ele almak gerekiyor. Zira Kur'ân-ı Kerîm, sîret-i resûldür. İslâm öncesi Arap toplumunu ve İslâm kültürünün oluştuğu Hicaz kültürünü bize tanıtan kıymetli bilgiler içermektedir. Kur'ân-ı Kerîm'in Hz. Peygamber döneminde yaşanan pek çok hâdiseye yaptığı atıf, siyer kültürünün Kur'ân kültürü olmadan anlaşılamayacağını bir işaretidir. Mücâhid b. Cebr'in ve Mukâtil b. Süleyman'ın eserlerinin bu dönemde yazılmış olması ve siyere dair birçok bilgiye de temas etmeleri, Musa b. Ukbe ve İbn İshak gibi yine bu dönemde eser kaleme alan müelliflerin olaylarla ilgili âyetlere yaptıkları yoğun vurgu bu gerçeği net bir şekilde teyit etmektedir.

3.2. Siyer ve Hadis

Siyer ve hadis bilim dallarının bilgiyi toplama ve değerlendirme yöntemleri kuşkusuz birbirinden farklıdır. Bu durum bir zaruret neticesinde ortaya çıkmıştır. Emevîler döneminin sonlarında, Abbâsî Devleti'nin başlarında o güne kadar nakledilen ve derlenen bilgiler bağlamında bilim dallarının ortaya çıkmaya başlaması, her bir bilim dalında farklı üslup ve metotla eser kaleme alınması, dönemin tabii bir yansımasıdır. Başa dönecek olursak Hz. Peygamber'in hayatına ve sözlerine dair toplanan her bir rivayet tüm ilim dallarının ortak alanıdır. Hadis kitaplarında ilgili bab başlığı altında birkaç cümlesini gördüğümüz bir olayın tamamı veya daha geniş bir versiyonu siyer kaynaklarında yer almaktadır. Siyer kitaplarında karışımıza çıkan bilgilerin bir kısmı hadis âlimleri tarafından çeşitli kriterler

bağlamında dışarıda bırakılmış olsa da tarihi hâdiselerin ve gerçekliklerin bir parçası olabilmektedir. Ayrıca hadis âlimlerinin kendi dönemlerinin bilgileri ve algıları bağlamında terk ettikleri bir bilgi bugünkü bilgilerimiz ve değerlendirmelerimiz çerçevesinde Hz. Peygamber dönemine ait bir olayı aydınlatılabilmektedir.

3.3. Siyer ve Fıkıh

Fıkıh bilginin doğru tespit edilmeyen bir siyer bilgisi üzerine kurulamayacağı âşikardır. Birçok mezhepsel ihtilafın bu tespitlerde görülen farklılıklardan kaynaklandığı bilinmektedir. Sadece fey ve ganimet konusu bile başlı başına tüm gazve bilgilerinin ve bu gazvelerdeki uygulamaların doğru tespit edilmesini gerekli kılmaktadır. Bu aynı zamanda tefsir kültürü içinde şekillenen ahkâmla ilgili tespitlerin, nâzil olan âyetlerin tarihlendirilmesiyle ilgili sorunların ele alınmasını gerektirir. Sadece mezheplerin kendi içinde kabul ettiği metotlarla bir takım sonuçlara gitmek, bu metotlara aykırı bilgilere değer vermemek bilgiyi daraltan ve katı tutumların ortaya çıkmasına neden olan bir patolojidir.

3.4. Siyer ve Diğer İlimler

Tüm gaye ve hedefimiz, hakikati aslına en uygun bir biçimde tespit etme veya hakikate yaklaşma çabası olduğuna göre burada kollektif çalışmanın değeri bir kat daha artmaktadır. İslâm dünyasında on beş asırdan bu yana yapılan tüm çalışmalar değerlidir. Bize sundukları bilgiler kıymet ifade etmektedir. Ancak bugün bilgiye daha geniş bir açıdan ulaşabilmekteyiz. Yıllar öncesinde bir metinde 'kıdrü'l-müsahhane' ifadesi bizi bir hayli uğraştırmıştı. Yemen'in Fav bölgesinde gerçekleştirilen kazı çalışmalarına ait bir eser elimize geçmişti. Bu kazı sonuçlarında envantere giren eserlerden birisi de bazalit kayalardan oyularak yapılmış olan granit tencerelerdi. Yine Emevîler dönemine ait ucunda patent yazısı olan bir sarığa ait müze belgesi bizi metinleri anlama noktasında daha fazla bilgilendirmektedir. Bugün uzaydan alınan görüntülerle toprağın altında kalan bir şehrin tüm planını veya mezar kazıntı yerlerini görebilmekteyiz. Dolayısıyla rivayetlerin bize sunduğu bilgilerin diğer bilim dallarının sunduğu imkânlarla doğrulanması veya yanlışlanması sürecini tecrübe etmek durumundayız.

4. Siyer Bağımsız Olmalı Mıdır?

Şahsî kanaatim, her bir bilim dalının bağımsız çalışmalar yapması şeklindedir. Ancak bu sadece kendi metot ve dar çizgilerinde kalmayı gerektirmemektedir. Bugün Hz. Peygamber'in hayatına ait bir karenin tespiti,

antropolojiden arkeolojiye, uzay bilimlerinden minerolojiye, tarım bilgisinden hayvancılığa uzanan bir yolculuğu gerekli kılmaktadır. Bu yapılabildiği ölçüde, günümüze gelen tüm rivayetlerin birçok gerçekliği bünyesinde barındırdığını ve belki de gayr-i sahih addedilen birçok materyalin değer kazanabileceğini veya sahih addettiğimiz bazı bilgilerin de yersiz olduğunu göreceğiz.

5. Din Eğitimi Açısından Siyer İlmi

Sebepler ve sonuçları itibariyle tam tespit edilememiş eksik bilgilerle anlatacağımız siyer malzemesi eğitim açısından da sınırlandırıcı ve yetersiz olacak veya eksik sonuçlar doğuracaktır. Her çaba mutlak anlamda kutsaldır ve hitap ettiği bir çevre vardır. Ancak bilgilerin daha köklü bir şekilde elde edilmesi lüzumsuz tartışmaları ve anlamsız yorumları ortadan kaldıracak ve dinî hayatın daha doğru bir biçimde şekillenmesine imkân tanıyacaktır.

6. Siyer İlminin Bağımsızlığının Getirileri Neler Olabilir?

Bugün birçok bilim dalında kendini yenileme sıkıntısı görülmektedir. Direnç gösterildiği açıktır. Kendi sınırlarının dışına çıkmayı başaramamak bir yana buna ihtiyaç olmadığı ileri sürülmekte, asırlardan beri gelen bilginin yeterli olduğu ifade edilebilmektedir. Bu bağlamda yukarıda zikrettiğim çerçeveye bağlı olarak atılacak adımlar Siyer ilmine bağımsızlıktan öte tüm ilim dallarını tevhit eden bir misyon sunacaktır. Bu, bağımsız bir bilim dalı olmaktan daha büyük bir kazançtır.

7. Siyer Araştırmalarının Disipline Edilmesi/Profesyonelleşme Bağlamında Siyer İlmi

Günümüzün bize sunduğu imkânları iyi değerlendirip yöntemlerimizi yeniden oluşturduğumuzda siyer araştırmalarının hem hız hem de büyük bir güç kazanacağını düşünüyorum. İnterdisipliner bir çalışma profesyonelleşmenin ilk adımı olacaktır. Tüm bilim dallarının sunacağı bilgi sayesinde Siyer ilmi daha seçkin bir konuma yükselecektir.

OSMAN ÇETİN
PROF. DR.
EMEKLİ

1. İslâm İlimler Geleneği ve Siyer

İnsan, konuşan bir varlıktır. Konuşmaktan amaç düşünmek ve düşünülene söz ve yazı ile ifade etmektir. İnsanın düşünme ve bilgi üretme aracı, onun en temel özelliği ve ayırt edici niteliği olan akıldır.

Hız. Âdem'den zamanımıza kadar insanlar düşündüler ve bilgi ürettiler. Bu bilgileri dil, yazı, resim ya da daha başka sembollerle diğer insanlara aktardılar. Böylece insanlığın ortak malı olan bir bilgi birikimi ortaya çıktı. "Çin'de de olsa" alınması tavsiye edilen ilim, işte bu birikime işaret eder. İslam'la birlikte bu birikime yeni düşünceler ve bilgiler eklendi, böylece insanlığın ortak çabasına katkı sağlanmış oldu.

Bilgiye/ilme işaret ederken her ne kadar ortak insanlık mirasından söz ediyorsak da her toplumun bu mirasın oluşturulmasında özel bir yerinin, farklı bir konumunun bulunduğu unutulmamalıdır. Bu durum, İslam toplumlarındaki ilim ve fikir faaliyetleri bakımından da geçerlidir. Düşüncenin kaynağı farklılaştıkça ona bağlı olarak gelişen ilmi faaliyetlerin kendine has tavırlar sergilediği, gelenekler oluşturduğu görülür.

İslam ilimleri deyimi iki farklı anlamda kullanılır: Özel anlamda sadece tefsir, hadis, fıkıh, kelam ve tasavvuf gibi ayet ve hadislerden kaynaklanan ilimlere İslâmî ilimler denilmiştir. Genel anlamda "İslami ilimler" veya "İslam düşüncesi" ifadesi ise hangi türden olursa olsun Müslüman toplumlarda yazılan, okunan ilgi gören ve yararlanılan bütün ilimleri kapsar.

İslam'ın iki temel kaynağı Kur'an ve hadistir. Kur'an ve hadiste ilme büyük önem verilmiştir. Kur'an'da ilim ve türevlerinin 750 kadar yerde geçmesi bunu göstermektedir. Kur'an'da hikmet, marifet, akıl, fikir, idrak, fehm, fıkıh,

yakîn, şuur, tezekkür ve benzeri kelimeler de çoğu zaman ilim ve fikirle bağlantılı olarak kullanılmıştır. Yalnız sözü edilen bu ilimden öncelikle Kur'an'ın içeriğini oluşturan bilgiler anlaşılmalıdır. Bu bilgiler tefsir, hadis, fıkıh, kelim gibi ilimlerin ortaya çıkmasına, zamanla bu ilimlerden yeni ilimler doğmasına sebep olmuştur. Böylece bir ilim geleneği oluşmuştur. Siyer de kaynağını Kuran ve hadisten alan bir ilim olarak daha sahabe devrinde ortaya çıkmış ve bu geleneğin bir parçası olmuştur.

2. Siyer'in Hadis ve Tarihin Alt Şubesi Olarak Değerlendirilmesi

Müslümanların eski kültür merkezlerine hâkim olmasına ve antik Yunan ve Helenistik felsefenin İslâm toplumuna intikal etmesine paralel olarak ilimler, çeşitli şekillerde sınıflandırılmaya başlandı. Bu gelişmeye dini ve felsefi akımlarla birlikte tekâmül eden ilmî ve fikrî hayatın etkisi oldu. Bu tekâmül yüzlerce ilim dalının ortaya çıkmasına sebep olmuştu. İşte bu ilim dalları farklı sınıflandırmalara tabi tutuldular. Bunlardan birine göre ilimler; I. Şer'î/İslami İlimler, II. Aklî/Rasyonel İlimler, III. Lisan İlimleri, IV. Garip İlimler diye tasnif edilmiştir. Bu sınıflamada tarih, siyer ve meğazi lisan ilimlerine dâhil edilmiştir. Ancak başka tasniflerde ilimlerin yeri değişmektedir. Mesela kelim hem İslami hem akli ilimler arasında gösterilebilmiştir.

Biraz önce de ifade edildiği üzere bütün İslami ilimlerin kaynağı Kur'an ve hadistir. Aynı kaynaklık durumu siyer için de söz konusudur. Başlangıçta ilim/kitap yazmak, bilgileri özellikle hadisleri toplamak şeklinde anlaşılıyordu. Daha sonra telif, tasnif ve tedvin dönemine geçildi. Bu üç kelime bilginin olabildiğince sistemli bir hale getirilmesini ifade ediyor. Bu sistemleştirme bir süre sonra İslami ilimleri ve alt konularını ortaya çıkardı. Siyerin hadis ve tarihle ilişkisini sorgularken işte bu gelişmeleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

3. İnderdisipliner Yaklaşım Olarak Siyer

Kaynağı kitap ve sünnet (Kuran-hadis) olan ve Müslümanlar tarafından kurulan (tedvin edilen) ilimler şunlardır: Tefsir, hadis, fıkıh, kelâm, tasavvuf, ahlak, siyer. Bu ilimlerden her birinin onlarca şubesi, dalı ve alt bölümleri bulunmaktadır. İslam toplumunda gerek tefsir, hadis, fıkıh, kelim, siyer, meğazi gibi Kur'an ve sünnet kaynaklı ilimlerin ortaya çıkması, gerekse çeşitli akli ve felsefi ilimlerin tercüme yoluyla İslam toplumuna girmesi ve yayılması, ilimlerin yeniden sınıflandırılması ihtiyacını doğurmuştu. Ancak özellikle İslami ilimlerin aynı kaynaktan beslendiği ve amaçları itibarıyla İslam dininin daha iyi anlaşılması, daha iyi yaşanması

ve böylece insanı kurtuluşa götürecektir ilahi yolun bulunmasını, Hakk'ın rızasına erişilmesini hedefledikleri unutulmamalıdır. Yani amaç/gaye birliği siyerin de içinde bulunduğu İslami ilimlerin interdisipliner bir yaklaşımla ele alınması zarureti ortaya çıkarmaktadır.

4. Siyer ve Kur'an

Kur'an, bir Müslüman için temel kaynaktır. Kur'an'a göre yaşamak onun hayatının mihrini oluşturmaktır. Bu da Kur'an'ın anlaşılmasıyla mümkündür. Kur'an'ın anlamını ve yorumunu konu alan ilim dalı olan tefsir işte bu ihtiyaçtan doğmuştur.

Hiç şüphesiz Müslümanların Kur'an'a ilgisi sahabe ile başlar. Ashab bir taraftan Hz. Peygamber'le birlikte günlük hayatın sıkıntı ve başarılarını yaşarken diğer taraftan onun mübarek ağzından ilâhî kelâmı duyuyor ve bazı ayetlerde de Rasulullah'tan, onun tebliğ faaliyetlerinden, ahlakından, savaşlarından kısacası siretinden söz edildiğini görüyorlardı. Yine Kur'an'ın işaretleriyle Hz. Peygamber'i iyi tanımanın, ona tabi olmanın, onun yolundan gitmenin Allah Teala'nın emri olduğunu öğreniyorlardı. Bütün bunlar Ashab-ı Kiramı Rasulullah'a daha da yaklaştırdı. Kendisiyle birlikte yaşarken şahit oldukları üstün şahsiyetinin Yüce Yaratıcı tarafından Kur'an'da övülmesi, Resûlullah'a bağlılıklarını daha da artırdı.

Malum olduğu üzere siyer, sîret kelimesinin çoğuludur. Sîret, "davranış, hal, yol, âdet, bir kimsenin ahlâkı, seciyesi ve hayat hikâyesi" gibi anlamlara gelmektedir. Hz. Peygamber'in hayatını ve şahsiyetini, tebliğ faaliyetlerini, siyasî ve askerî mücadelelerini konu alan ilim dalına da "Siyer" denilmektedir. İşte bu ilim dalının en önemli kaynağı Kur'an'dır. Müslümanlar, Sahabe devrinden başlamak üzere İslam Tarihinin her döneminde Rasulullah'ı daha iyi tanımak için işte bu temel kaynağa, Kur'an-ı Kerim'e başvurmayı siyer araştırmalarının vazgeçilmez unsuru olarak görmüşlerdir.

5. Siyer ve Hadis

Hz. Peygamber'in söz, fiil, hal ve hareketlerinden bahseden ilme hadis denir. Genellikle sahabe, tâbiîn ve etbau't-tâbiîn'e ait söz, fiil ve görüşler de bu ilmin bir parçasıdır. Siyerin hadisle de ilgisi vardır ve hadisler, Kur'an ve tefsir kitaplarından sonra siyerin ikinci önemli kaynağını oluştururlar. Siyer ve meğaziye dair pek çok hadisin rivayet edilmesi, bunların hadis kitaplarında ayrı bölümlerde toplanması, bu rivayetlerden hareketle siyer ve meğaziye dair müstakil risaleler yazılması da bunu ifade etmektedir. Sayıları elli civarında olan bazı sahabilerin hadisleri toplayıp "sahifelere"

yazdıkları bilinmektedir. Bunlardan biri de Abdullah b. Abbas'dır. İbn Abbas, hadisleri yazmakla kalmamış bunları haftanın belli günlerinde tertiplediği tefsir, fıkıh ve meğazi derslerinde başkalarına da aktarmıştır. Daha ashab devrinde hadislerden hareketle siyer ve meğazi derslerinin verilmesi, siyer denilen bir ilim dalının ortaya çıkması siyer-hadis ilişkisini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

6. Siyer ve Ahlak

Kur'an ve hadislerde ahlâkî hükümler, kaideler ve meseleler geniş yer tutar. Cenab-ı Hak, Hz. Peygamber'in insanlar için bir "nümûne-i imtisal" olduğunu bildirir. Bizzat Rasûlullah, "mekârim-i ahlakı" tamamlamak için gönderildiğini söyler. Kur'an ve hadislerde ortaya konulan ahlak umdelerini en iyi yaşayan kişi Hz. Peygamber'dir. Hz. Ayşe'nin ifadesiyle Rasûlullah'ın ahlakı Kur'an'dan ibarettir. Dolayısıyla onun siretini öğrenmek Kur'an ahlakını, İslam ahlak ve âdâbını öğrenmek demektir. İlk zamanlarda ahlakla ilgili hususlar genellikle tefsir ve hadis kapsamında ele alınmış, bu konu bağımsız bir ilim dalı olarak görülmemiştir. Daha sonra ahlak ve âdâb konusuna önem verilmiş, kitaplarda bölümler ayrılmış, müstakil eserler yazılarak bir ilim dalı haline getirilmiştir.

Siyer ve Ahlakın yakınlığını, iç içe olmasını anlatan güzel bir örnek de ülkemizde İmam Hatip Okullarının ilk açıldıkları yıllarda ders programına "Siyer ve Ahlak" adı verilen bir dersin konulmuş olmasıdır.

7. Din Eğitimi Açısından Siyer İlmi

Din eğitiminin amacı Müslümanlara dini bilgi ve davranış bütünlüğü kazandırmaktır. Allah Teala, davranışa dönüşmeyen dini bilgilerin bir Müslümanın dini hayatı bakımından bir anlam ifade etmediğini Kur'an-ı Kerim'de bizlere hatırlatıyor. Bilginin davranışa dönüşmesinde en etkili yol, "rol modeller" yan "nümûne-i imtisallar" dir. Kur'an-ı Kerim'de çokça peygamber kıssalarına yer verilmesi boşuna değildir. Yine Kur'an'da Hz. Peygamber'e kendisinden örnek alınacak bir ahlakî model olarak işaret buyurulmasının sebebi de budur. Bütün bunlar özellikle çocuklara din eğitimi verilirken siyere başvurmayı gerekli kılmaktadır. Eski kassam defterleri veya kadı sicillerinde yapılan araştırmalarda, ölen kişilerden varislerine intikal eden eşya arasında genellikle Mushaf'la birlikte bir siyer kitabının yer aldığı görülmektedir. Bu bize atalarımızın da dinî ve ahlakî eğitim verilirken siyere ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

Genellikle İslâmî ilimlerin bir şekilde insan fiili ve ameli ile ilişkisi vardır. İslâmî anlamda bir ilmin, bir bilginin dünya ve ahirette işe yaraması ve bir fayda sağlaması gerekir. Hadiste geçen “faydasız ilimden Allah’a sığınırım” ifadesi bu bakımdan önemlidir. Siyer ilmi, işte bu anlamda “faydalı ilimler” arasında yer almaktadır.

YUSUF ZİYA KESKİN
PROF. DR.
HARRAN Ü. İLAHİYAT FAK.

1. İslâm İlimler Geleneği ve Siyer

İslami ilimleri Kur'an'la başlatmak mümkündür. Zira Kur'an, birçok konuda insanlara bilgi vermektedir. Kur'an'ın verdiği bilgiler arasında Hz. Peygamber de vardır. Siyer, doğrudan Hz. Peygamber'i konu edinince, onun hakkında bilgi veren her şey siyerin ilgi alanına girmiş olmaktadır. İslam ilim geleneğinin temel taşları olan tefsir, hadis, fıkıh ve tarihi siyerdan ayrı düşünmek, siyerin alanını daraltmak olur. Her ilmin ilgi alanı, diğer ilimlerden farklı olmakla birlikte, her ilim diğeriyle bağlantılıdır. Hele konu Hz. Peygamber olunca, bu bağ daha da güçlü olmaktadır. Siyer ilmi de diğer ilimlerden yararlanmak suretiyle kendi ilgi alanını genişletmiş ve Hz. Peygamber'in hayatını ilgilendiren bilgileri diğer bilim dallarından yararlanarak işlemeye çalışmıştır.

2. Siyer'in Hadis ve Tarihin Alt Şubesi Olarak Değerlendirilmesinin Sıhhati

Hangi alanın hangi ilmin alt şubesi olduğu tartışmalıdır. Zira İslami ilimler, birbirinden bağımsız çalışmamaktadır. Bilgi alışverişi süreklilik arz etmektedir. Özellikle hadisle siyerin temel objesi Hz. Peygamber olduğu için her iki ilim birbirine muhtaçtır. Bu durumda hadis mi siyerin alt şubesi, siyer mi hadisin alt şubesidir? Bu soruya kesin cevap vermek zordur. Zira siyersiz hadis, hadissiz siyer olmaz. Bunun yanında siyer ve hadis tanımları da iki bilim dalının birbiriyle olan ilişkisini ortaya koyma bakımından önem arz eder. Siyeri Hz. Peygamber'in hayatı olarak değerlendirirsek, onu hadisin bir alt şubesi olarak görmek mümkündür. Çünkü hadis, hem Hz. Peygamber'in hayatını, hem de bütün söz ve davranışlarını konu edinen bir ilimdir. Ancak bu durumda

siyerin de hadisin ilgilendiği bazı konularla ilgilendiğinden hareketle tam tersini söylemek de mümkündür. Bunun yerine her ikisini ayrı değerlendirip, siyerin de hadisin de ayrı birer bilim olduğu ve her ikisinin de kesiştiği noktaların bulunduğu şeklindeki yaklaşımın daha doğru olduğu söylenebilir. Siyeri illa bir ilmin alt başlığı olarak değerlendirmek gerekiyorsa, bunu tarihin alt şubesi olarak kabul etmek daha doğru olacağı kanaatindeyim. Zira tarih daha geniş bir kavramdır. Siyeri de hadisi de ve diğer İslami ilimleri de içine alır. Bu açıdan baktığımızda siyerin tarih ilminin alt başlığı sayılması daha gerçekçi olur kanaatindeyim.

3. İnderdisipliner Yaklaşım Olarak Siyer

3.2. Siyer ve Hadis

Siyer ve hadis, ayrılmaz ikili olarak değerlendirilebilir. Zira her iki ilmin konusu Hz. Peygamber'dir. Bununla birlikte siyerin ilgi alanı ile hadisin ilgi alanı çerçeve olarak birbirinden farklıdır. Siyer ilmi daha çok Hz. Peygamber'in hayatını merkeze alır, hadis ise -Hz. Peygamber'in hayatını alt başlık olarak konu edinmekle birlikte- Hz. Peygamber'den gelen her türlü bilgiyi adeta diğer ilim dallarına malzeme sunacak şekilde tasarlar ve hüküm çıkarılacak bilgiler olarak takdim etmeye çalışır. Bu durumda hemen her İslami ilim, hadise muhtaç duruma gelir. Tefsir, fıkıh, kelam, siyer ve diğer İslami ilimler, kendi konularını işlerken mutlaka hadise başvurma ihtiyacı hissederler. Bunda da sünnetin dindeki konumu belirleyici olmaktadır.

Siyer ve hadis her zaman birbirine muhtaç ilimlerdir. Zira her iki ilim birbirinin desteğiyle ayakta durur. Hadis kaynaklarında Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili bilgiler, siyer kaynaklarında da, -hadis kaynaklarında yer alan bilgilerin dışında-, bazı hadisleri anlamaya yarayacak bilgiler yer almaktadır. Bununla birlikte her iki ilmin kuralları birbirinden farklıdır. Hadis ilmi, bilgileri daha sıkı bir incelemeden geçirdikten sonra kabul eder. Siyer ilmi ise hadis ilmi kadar hassas davranmaz ve elde ettiği bilgiyi, Hz. Peygamber'le ilgili olması ve bilginin yok olmasını önleme, sorumluluğu bilgiyi aktarana yükleme gibi gerekçelerle kaydetme yoluna gider. Siyerin bu şekilde bir yol takip etmesinde, verilen çoğu bilgilerin dini hükümler içermemesi etkili olabilir. Bunun yanında siyer yazarları, elde ettikleri bilgileri, sened yönünden çok, metin olarak bir değer ifade etmesi bakımından değerlendirip kaydetmeyi daha doğru görmüşler, senedin sağlamlığına hadisçiler kadar dikkat etmemişlerdir. Gerçi ilk hadis kaynaklarıyla siyer kaynaklarını karşılaştırdığımızda her ikisinde de senedlerin henüz

tekamül etmediğini, senedlerde kopukluklar olduğunu görürüz. Senedlerdeki kopukluklar zaman ilerledikçe hadis kaynaklarında en asgariye inmiş, ancak siyer kaynaklarında senedle ilgili problemler devam etmiştir.

Haberlerin güvenilirliği bir yana, siyer ve hadisi birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Bir hadisçi ne kadar siyer kaynaklarına muhtaç ise, -vücut organlarının birbirine muhtaç olması gibi- bir siyer yazarı da aynı ölçüde hadis kaynaklarına muhtaçtır. Günümüzde bu ihtiyaç kendini daha çok göstermektedir. Hz. Peygamber'in hayatını ve öğretilerini doğru tespit etmek ve doğru anlamak için sadece siyer ve hadis ilminin değil, bütün İslami ilimlerin ortak bilgi havuzu oluşturmaları ve birbirinden etkin şekilde istifade etmeleri gerekir.

ENBİYA YILDIRIM
PROF. DR.
ANKARA Ü. İLAHİYAT FAK.

Ülkemizde tefsir, siyer, hadis, fıkıh, kelim (mezhepler tarihi) ve diğer alanlarda yapılan çalışmalara bakıldığında disiplinler arasında bir korelasyon kurulabilmesini söylemek mümkün değildir. Örneğin bir şahıs veya bir konu etrafında yapılan bir çalışma okunduğunda, okuyucu bunu diğer ilimlerle müşterek olarak zihninde götüremez. Bu da bir alanda yapılan çalışmanın diğer alanlarla hak ettiği bağıntının kurulamamasından kaynaklanmaktadır. Bunun anlamı ise, ülkemiz İlahiyat çalışanlarının zihin dünyalarında diğer alanlarla geçişkenlik arz eden bir bilgi kümesi olmadığıdır. Mesela bir hadisçi Buharî dendiğinde onun hadisçiliği için söyleyecek çok şeye sahiptir ancak Buharî'nin yaşamış olduğu coğrafyalar ile hayatını geçirdiği yerlerdeki siyasi, ekonomik ve diğer yapı taşlarıyla ilgili kafasında yerli yerine oturmuş bütünsel bir bilgi yoktur. Sanki bunlar birbirlerinden bağımsız hususlar gibidir. Bu nedenle bir hadisçi bir Buharî'den bahsederken aynı anda onun yaşamış olduğu dönemle bağlantıyı hakkıyla kuramaz. Buharî ayrı, tarih ayrı bir olgu gibidir. Bir fıkıhçı, bir tefsirci veya siyer alanında çalışan biri için de durum pek farklı değildir. Bu nedenle de yapılan alan çalışmalarında diğer branşları ilgilendiren konuya usulen birkaç sayfa giriş yapılır ve ondan sonra çalışılan konunun içinde boğulup gidilir. Nitekim fıkıh alanında konu merkezli çalışmalarda bu hususu çok belirgin bir şekilde görürüz. Hukuksal bir kavram çalışılır ancak meselenin tarihsel kökenleri ve bunu ortaya çıkaran gerekçeler üzerinde söylenen hususlar okuyucuyu asla tatmin etmez. Çünkü yüzseyydir. Bütün bu eksikliklerin nedenleri hususunda söylenebilecek çok şey olmakla birlikte, ana etmenler

şunlardır: 1-Akademik alt yapı hazırlanmadan, özellikle de farklı alan okumaları yapılmadan tezlere başlanması. 2-Kes yapıştır profesyonelliği ile bir an önce bitirme çabası. 3-İş yoğunluğu yanında pek çok öğrenciye danışmanlık yapan hocaların bu görevlerini hakkıyla yerine getirememeleri. Bu tablonun sonucu olarak, son zamanlarda İslamî ilimler alanında yapılan ve takdiri hak eden çalışma sayısının oldukça az olduğunu söylemek durumundayız.

Siyer genel anlamıyla da İslam tarihi açısından meseleye biraz daha yakından baktığımızda, çalışmalarını takip etmeye gayret edenler olarak şunu görüyoruz: Özellikle batı dünyası tarihçiliği ve bu ilmin diğer ilim dallarıyla koordineli yürüttüğü tarih yazıcılığı henüz bizde oluşmadı. Hatta siyer bağlamında bunun izlerini görmek oldukça zordur. Çoğunlukla yapılan iş, rivayetlerin çarpıştırılması, bunun sonucunda bir yoruma gidilmesidir. Hatta rivayetlerin seçiminde bile bir ilkeden bahsetmek pek mümkün görünmemektedir. Şöyle ki, yazarın önceden oluşmuş bir kabulü vardır. Bunu ispat etmek için rivayetlerden seçki oluşturmakta ve sonuçta “hüküm budur” demektedir. Eğer bu çalışmayı, o alandaki rivayet malzemesini genel olarak bilen biri olarak okuyacak olursanız, yazarın bilimsellikten ne kadar uzak olduğunu ve siyeri kendi anlayışına göre konuşturduğunu görürsünüz. Çünkü rivayetlerin seçiminde bir metottan bahsetmek mümkün değildir.

Her şey bir yana, burada mutlaka zikredilmesi gereken temel bir sorumuz bulunmaktadır. O da şudur: Ülkemizde son zamanlarda İlahiyat alanında yapılan çalışmalarda özgünlük ve özgürlük alanının oldukça daral(tı)ldığını görüyoruz. Tek tipçi bir bakış açısı egemen olmuştur ve bu durum yapılan çalışmalar üzerinde manevi bir kontrol mekanizması kurmuştur. Bu hissedilir baskı sonucunda oluşan yeknesaklık varılacak sonuçlar ve hatta çalışma yöntemi üzerinde bile etkili olmaktadır. Öyle ki, yeni bir söz söylemek büyük risk almak demektir. Özellikle de akademik çalışmaların başlangıç aşamasında olan ve gelecek adına endişe hesapları içine giren gençler açısından bu durum üzücüdür. Bu tablo karşısında şunu sormak durumundayız: Türkiye’de İlahiyat alanında özgür aynı zamanda da özgün akademik çalışma yapma imkanı ne kadardır? Kim bilir, belki de istenen, Ömer Nasuhi Bilmen’in İlmihal’i ile yetinerek mutlu olacağımızın vaat edildiği bir hayat sürmektir.

Son olarak şu iki hususu da eklemek isteriz:

1- Ülkemizde siyer yazıcılığının popüler kültüre kitap yetiştirme yarışına evrildiğini görüyoruz. Bu çok önemli bir sorundur ve özel olarak ele alın-

ması gerekmektedir. Alanlarında belli birikime erişmiş olanların, akademik çalışma yapacakları olgunluk dönemlerinde, çeşitli dünyevî beklentilerle bu tür çalışmalara yoğunlaşmaları takdiri hak eden bir durum olarak gözükmemektedir. Böylesi yayıncılığın esas gaye haline gelmesi, rehberlik konumundakilerin görevlerini ifa etmemeleri anlamına gelmektedir.

2- Siyer ilmini tefsir, fıkıh, kelim ve hadis ile içiçe geçmiş bir ilim dalı haline getirmedikten sonra hem yetiştirilen genç akademisyenler hem de yapılan çalışmalar gelecek adına beklentimizi karşılamayacaktır. Nasıl ki, özellikle tefsir ve fıkıh eli uzanmamış olan bir hadisçi gerçek anlamda hadisçi olamıyorsa, diğer ilim dallarıyla kendini yeteri kadar beslememiş olan bir siyer yazarından kuşatıcı çalışmalar beklemek hayaldir. Bu nedenle siyer alanında çalışacaklara Hz. Peygamber'in evren tasavvuru, peygamberlerin ismeti, Kur'an dışı vahyin imkaniyeti, ayetlerin nüzûlü gibi diğer sahaların konusuymuş gibi gözükken, esasında doğrudan siyerle ilgili olan mevzularda okumalar yaptırmak zorunludur.

